

LAJTHA GYÖRGY ÉLETÚTJA

2017-ben folytatódott az „Arcképek a magyar informatika történetéből” videó sorozat. Ennek keretében készült el Lajtha György portréja. A riport előkészítése során készült az alábbi anyag. Úgy gondoljuk, hogy a leírtak nagyon sok kortörténeti ismeretet, információt ad személyekről, termékekről, intézményekről a számítástechnika/informatika 1960-1990-es éveiről, ezért közreadjuk az Írások rovatban.

Életrajzi adatok

Budapesten született 1930. március 10-én. Édesapja a bőrgyártás és a bőrkereskedelem területén volt érdekelt, édesanyja festőművész volt.

Tanulmányok

A Horthy Miklós úti (ma: Bartók Béla út) elemi iskola elvégzése után a Református Gimnáziumban tanult tovább. Kiváló humán nevelést kapott, az angol nyelvvel is itt ismerkedett meg, aminek későbbi pályáján nagy hasznát vette. Az iskolában a matematika és a fizika tanítása is igen magas színvonalú volt, és Lajthát érdeklődése is inkább ebbe az irányba vitte. A sportoktatásra is nagy hangsúlyt helyezett az iskola, és Lajtha György kamaszkorától kézilabdázott is a MAFC-ban. Az érettségi előtti képességvizsgálaton, amely sok diáknak segítséget nyújtott a továbbtanulás irányának meghatározásában, Lajtháról megállapították, hogy matematikusnak vagy fizikusnak jó lesz, de mérnöknek teljesen alkalmatlan. Ennek ellenére a Műegyetemre jelentkezett, ahol 1948-ban kezdte meg tanulmányait. A második év utáni szakmai irányválasztásnál a Villamos Kar Híradástechnikai tagozatán folytatta tanulmányait. Ekkor három másik évfolyamtársával együtt részt vett egy alkalmazott matematikai példatár összeállításában. 1952-ben Simonyi Károly a kiváló mérnök, fizikus, tudós tanár az egyetemen létrehozta az Elméleti villamosságtan tanszéket, és ekkortól kezdve Lajtha György is bekapcsolódott a tanszék munkájába: egyetemi évfolyamtársával, a később szintén jeles villamosmérnök, egyetemi tanár Géher Károllyal részt vettek az Elméleti villamosságtan című könyv összeállításában, mérőeszközt készítettek a kozmikus sugárzás nagyságának meghatározására, és e mellett a tárgy gyakorlatait is vezették. 1975-ben a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) doktora lett

Munkássága

Az egyetem elvégzése után, 1952-ben Lajtha szeretett volna Simonyi mellett maradni, vagy mint tanársegéd a tanszéken, vagy mint a Központi Fizikai Kutatóintézet (KFKI) - szintén Simonyi által létrehozott - Atomfizikai Osztályának kutatója. A sors azonban (és nem kis részben a politika) beleszólt ebbe, és Lajtha György egyik helyre sem kerülhetett. Az egyetemi elhelyező bizottság egyik tagjának tanácsára elment a **Posta Kísérleti Állomás** (PKÁ) Zombori utcai telephelyére, ahol örömmel fogadták az ifjú mérnökember jelentkezését. Két választási lehetősége is volt, hogy vagy a Rádió, vagy az Elektromos (Távíró és távbeszélő technikai) Osztályra kerüljön. Ez utóbbi a kábelekkal, légvezetékekkel, átviteli berendezésekkel, telefon- és távíró készülékekkel, -központokkal foglalkozott, és vezetője Ocskay Szilárd volt, aki központ üzemtechnikában, hálózattervezésben, forgalomelméletben akkoriban az egyik legjobb szakember volt. Lajtha érdeklődéséhez közelebb állt az Elektromos osztály munkája, és ezt választotta.

(A Posta Kísérleti Állomás (1954-TŐL Posta Kísérleti Intézet - PKI)

A Posta Kísérleti Állomás – amely Európában a második volt a hasonló létesítmények közül – 1891. november 20-án, Baross Gábor közmunka- és kereskedelemügyi miniszter rendeletére alakult meg, a postai és távközlő hálózatokban használt anyagok vizsgálatára, kutatás-fejlesztésre és a szolgáltatások gazdaságos megvalósítására.

Az Állomás 1954-től Posta Kísérleti Intézet (PKI) néven működött 1989-ig, majd a PKI rövidítést megtartva 1990-ben PKI Hírközlési Kutató-Fejlesztő Kft. volt. 1991-től a Magyar Távközlési Vállalat PKI Távközlésfejlesztési Intézeteként működött 2006-ig, majd 2009. decemberi megszűnéséig a Magyar Telekom PKI Fejlesztési Igazgatósága volt.

A Posta Kísérleti Állomás megalakulását követően először a Párizsi utcában a Főpostán, majd 1903-tól Nagymező utcai távbeszélőközpontban nyert elhelyezést. 1912-ben az Intézet a 9. kerületi Zombori utcában önálló telephelyet kapott, ahol 88 éven át működött. 2000 nyarán az egyetemi campus közelébe, az Infoparkba költözött.

A mérnökök munkáját, a kiemelkedő kutatási eredmények elérését a mindenkori műszaki színvonal csúcsát jelentő speciálisan kialakított mérési helyiségek és laboratóriumok segítették, mint például a Dr. Békésy György fizikus, később Nobel-díjjal kitüntetett kutató által is használt süketszoba, a rádiófrekvenciás mérő laboratórium és a megbízhatósági vizsgálatok céljaira megépített vegyészeti laboratórium. A PKI mérnökei számos olyan eredményt értek el, amely a távközlés hazai fejlesztését meghatározta. Szerepük döntő volt a magyar rádiózás és televíziózás bevezetésében, a vezetékes telefonösszeköttetések kiépítésében, a korszerű hálózattervezési módszerek bevezetésében, a digitális kapcsolástechnika honosításában. Itt készült az első hazai tranzisztorizált vivőfrekvenciás erősítő és a hozzátartozó távtápláló rendszer. A Rádiós Világértekezlet (WARC) a műsorszóró frekvencia sávok szétosztásánál az Intézet hullámterjedési vizsgálatainak figyelembe vételével hozta meg döntését. A mikrohullámú hálózatok méretezésére, számítógépes tervezésére megalkották az első magyarországi digitális térképet (DTM).

Az Intézet vezető szerepet játszott az úrtávközlés és a műholdas műsorszórás hazai megvalósításában, a földi állomás helyének meghatározásában és a csatlakozó földfelszíni hálózat kialakításában. Az üzemvitelt segítette az Állami Díjjal kitüntetett hálózatanalizátor. Itt tervezték az első magyar pénzbedobós távbeszélő állomásokat. A beszédkutatás eredményeként sikerült jó minőségű mesterséges beszédet előállítani. Jelentős eredményeket értek el a kábelhálózat korszerűsítése és az erősáramú befolyásolás és veszélyeztetési vizsgálatok alapján a távközlő hálózatok védelmének területén. Az ezredforduló előtt az Intézetben teremtették meg a digitális távközlő hálózat, a hazai mobil távközlés, a fényvezető technika a szélessávú internetelés és az interaktív kábeltelevíziózás alapjait.

A PKI fennállásának 118 éve alatt meghatározó szerepet töltött be mind a hazai, mind a nemzetközi távközlés fejlődésében).

Lajtha György munkába állást követően a vivőfrekvenciás szintszabályozó berendezések stabilitását vizsgálta, majd nem sokkal később az újonnan létrehozott Méréstechnikai csoport vezetőjévé nevezték ki. A csoport egyik érdekes akusztikai feladata volt a Népstadion hangerősítő berendezéseinek vizsgálata a beruházó főváros számára.

A későbbiekben feladatai között különböző átviteltechnikai problémák megoldása szerepelt, például a légvezetékek közötti áthallás-mentesítés, majd foglalkozott a rövidtávú vivőfrekvenciás rendszerek fejlesztésével, az ötvenes évek végén pedig részt vett a brazil Rio-Grande-de-Sul állam távközlő hálózatának megtervezésében is, valamint a szíriai posta számára is készített hálózati és átviteli tervet.

1955-ben bekapcsolódott a PKI Napok elnevezésű előadássorozat megszervezésébe.

1963-ban a műszaki tudomány kandidátusa lett. A Rövidtávú vivőfrekvenciás rendszer dinamika kompresszióval című disszertációjában a beszédjellemzőkhöz illeszkedő vivőfrekvenciás berendezések kutatásának, fejlesztésének és alkalmazásának kérdéseivel foglalkozott.

1964-ben Ocskay Szilárd nyugdíjba vonulása után átvette az Elektromos osztály vezetését. Irányítása alatt zajlott többek között a jelzéstechnikai műszerek megalkotása és fejlesztése, az új átvitel- és kapcsolástechnikai technológiák kidolgozása, a távközlési hálózatok fejlesztése, amelyben több kiváló munkatársa, beosztottja vett részt.

A hatvanas évek elején Lajtha oktatóként bekapcsolódott a Műegyetemen akkor induló szakmérnöki tanfolyamokba, hálózattervezést oktatott. Itteni tapasztalatai egyrészt alapját képezték az akadémiai doktori disszertációjának, valamint a Távközlő hálózatok elmélete és tervezése című könyvnek, másrészt pedig hozzájárultak, hogy a PKI-ban alakuljon egy rendszertechnikai csoport, amely áttekinti az átvitel, kapcsolás és hálózattervezés kérdéseit és egységes szemléletben vizsgálja a műszaki-, gazdasági optimumot. Később a BME Mérnök-továbbképző Intézetben is oktatott, 1987-ben egyik részese volt a videokonferencia alapú távoktatás megszervezésének.

1967-ben a British Council szervezésében ösztöndíjjal két hónapot töltött Angliában, a British Telecomnál (BT), és a hálózattervezés módszertanával, a PCM átviteltechnikával kapcsolatos tapasztalatait a PKI-n belül is kamatoztatni tudta. E látogatása is megerősítette abban, hogy a PKI-nak is szüksége lenne számítógépre, amely mind a mikrohullámú és terjedési problémák, mind a hálózattervezés területén jól használható lenne. (A számítógép beszerzése végül 1974-ben meg is valósult.) Itt találkozott először a túlnyomásos kábelvédelemmel (ezt hazatérése után sikerült itthon is megvalósítani), és itt hallott először a mobiltechnológiák fontosságáról (erre azonban még több mint két évtizedet várni kellett).

1972-ben az iráni távközlési hálózat tervezését bízták rá (ennek megvalósulását azonban az iráni forradalom elsöpörte).

1974-től 1986-ig a PKI tudományos igazgatóhelyettese volt. Számos tehetséges fiatal kollégával együttműködve több hiánypótló szakkönyvet írt és szerkesztett ebben az időszakban. Erre az időre esett a PCM technika elterjesztése, a mobil távközlés, valamint a fénytechnika, a fénytávközlés hazai bevezetésének előkészítése is.

1975-ben a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) doktora lett. Disszertációja a Módszerek távközlő hálózatok tervezéséhez címet kapta.

1986-ban el kellett jönnie a PKI-ból, és a Magyar Posta akkori vezetése megbízta az 1938-as a Postamérnöki szolgálat 50 éve című könyv folytatásának szerkesztésével. Az első kötet az 1887-től 1937-ig terjedő időszakot fogta át, a második kötet feladatául az 1938-tól 1988-ig terjedő időszak eredményeinek, fejlesztéseinek bemutatását szabták. A szerzők és a szerkesztőbizottság munkáját Lajtha György fogta össze, és e roppant munka eredményeként 1991-ben meg is jelent a könyv. A szerkesztői munka mellett az 1991-es jubileumi PKI Napok előadássorozatának is egyik főszervezője volt.

1990 végén nyugdíjba vonult, de tudományos tanácsadóként tovább segítette a PKI munkáját.

Oktatási tevékenysége keretében hatvanas évektől kezdve tanított a BME szakmérnöki tanfolyamain, majd a Mérnök-továbbképző Intézet tanfolyamain. 2003-tól a Miskolci Egyetem gépészmérnöki karán tanított távközlési, elméleti villamosság-tani ismereteket.

A BME Távközlési és Média-informatikai Tanszékének címzetes egyetemi tanára.

Közéleti tevékenység, szervezeti tagság

1958-tól kapcsolódott be a nemzetközi szervezetek munkájába. Részt vett a KGST-országok iparági, szakmai együttműködését célzó Távközlés-fejlesztési Részleg tanácskozásain, valamint a szocialista országok postai és távközlési együttműködési szervezete, az OSzSz szakmai értekezletein is.

1967-től részt vett a Nemzetközi Távíró és Telefon (technikai) Konzultatív Bizottság (CCITT - Consultative Committee for International Telephony and Telegraphy) munkájában, 1976 és 1993 között a CCITT XVI. Tanulmányi Bizottságának alelnöke is volt. 1978-tól 2004-ig a Networks Hálózattervezési Szimpózium tudományos bizottságának tagja volt.

1986-tól 1997-ig részt vett a Tudományos Minősítő Bizottság, majd a Doktori Tanács elektronikai és számítástechnikai bizottságának munkájában.

1990-től 1994-ig az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) munkájában vett részt tanácsstagként, kutatási-fejlesztési szakmai pályázatok elbírálását végezte.

1993 és 1999 között az MTA Távközlési Rendszerek Bizottságának elnöke, az Akusztikai Komplex Bizottság, az Informatikai Bizottság tagja volt.

1994-től 2001-ig a Távközlési Mérnöki Minősítő Bizottság (TMMB), 1994 és 1999 között a Kossuth- és Széchenyi-díj Bizottság tagja volt.

1997 és 1999 között a Békésy-centenárium előadássorozatának egyik szervezője volt.

2001-től 2007-ig a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) közgyűlési képviselője.

2009 óta a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület (HTE) tiszteletbeli szenátora.

Publikációk

Lapok

1956 óta jelennek meg szakmai publikációi a Magyar Híradástechnika (később Híradástechnika) című lapban.

1959-től a PKI Közlemények szerzője, szerkesztője volt.

1986-ban a BUDAVOX Review főszerkesztője lett, majd 1988-tól a Posta című szaklapnak is dolgozott.

1990 és 2000 között a Magyar Távközlés című folyóirat szerkesztője volt.

2001-től 2005-ig a Híradástechnikai Tudományos Egyesület tulajdonában lévő Híradástechnika című folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke volt.

Könyvek

1954. Hullámtan példatár (Géher Károllyal)(BME kiadás)

1961. H.W Bode: Hálózatok és visszacsatolt erősítők tervezése (Műszaki Könyvkiadó)

1965. Rendszertechnika I-III. (Tankönyvkiadó)

1970. Telecommunication Networks (Soós Zoltánnal) (Budavox kiadás)

1971. a Távközlő-hálózatok elmélete és tervezése (Műszaki Könyvkiadó)

1972. PCM szótár és értelmező szótár (Földes Andrással)(hét nyelvű)

1975. Proiectarea reelelor de telecomunicatii: Távközlő-hálózatok elmélete és tervezése (a bukaresti Editura Tehnica kiadása)

1975. Távközlő rendszerek megbízhatósága szakkifejezés-gyűjtemény (Híradástechnikai Egyesület)

1977. A Posta Kísérleti Intézet tudományos napjai: A nagyvárosi helyi távbeszélő-hálózatok fejlesztési feladatai (Földes Andrással és Mezőfi Lászlóval)(PKI)

1978. PCM a távközlésben ((Lajkó Sándorral) Műszaki Könyvkiadó)

1980. A digitális technika hatása a hálózatokra (PKI)

1986. International Telecommunication Agreements: Public Service Networks (Gerd Wallensteinel) (az amerikai Oceana Publications kiadása)

1987. Fénytvöklő rendszerek és elemeik (Szép Ivánnal)(Akadémiai Kiadó)

1991. A PKI 100 éve. 1891-1991 (Sallai Gyula, Borsos Károly, Lajtha György, Máté Mária) (Távközlési Könyvkiadó)

1993. Távközlésről felhasználóknak (Johann Güntherrel)(Távközlési Könyvkiadó)

2001. Távközlő hálózatok és informatikai szolgáltatások (Híradástechnikai Tudományos Egyesület) (2002-ben angol nyelvű változata is megjelent.)

2003. Infokommunikáció – hálózatok, szolgálatok, alkalmazások (Híradástechnikai Tudományos Egyesület)

2003. Gábor Dénes díjasok az innováció élvonalában (Havass Miklóssal és Tisza Miklóssal)(Novofer Alapítvány a Műszaki-szellemi Alkotásért)

2006. Emberek és események – Szubjektív visszaemlékezések a távközlés elmúlt 50 évére (Budapest)

Díjak, elismerések

Virág-Pollák-díj (1967, 1975)

Jáky József-díj (1977)

Eötvös Loránd-díj (1981)

Puskás Tivadar-díj (1981, 1990)

BME-emlékérem (1982)

Békésy-emlékérem (1985)

Mihailich-díj (1992)

Gábor Dénes-díj (2001)

Kozma László-díj (2003)

MTE SZ (Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége)-díj (2005)

1992-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki „a vezetékes és optikai hírközlés terén végzett több évtizedes hazai és nemzetközi kutatási és fejlesztési tevékenységéért”.

2005-ben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (polgári tagozata) kitüntetését.

Magánélet

1958 óta felesége Brebovszky Judit fizikus, aki szintén a PKI-ban dolgozott, az Akusztikai csoportban. Egy fiuk született, Gábor, aki a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett diplomát, atomerőművi szakmérnök, a Nukleáris Biztonsági Kutatóintézet tudományos főmunkatársa.

Összeállította: Sarudi Ágnes

2017. február